

POSITION PAPER DOELSTURING VOOR RONDETAfelGESPREK 2026

Deze ronde tafel over doelsturing is bijna een jaar uitgesteld. Een jaar geleden schreven wij niet tegen doelsturing te zijn, omdat juist koplopers en andere 'afwijkende' bedrijven niet goed uit de voeten kunnen met gestandaardiseerde regels. Zij bedenken liever zelf hoe ze hun negatieve impact op water, natuur en klimaat verlagen. Bovendien tonen ze graag aan dat hun impact soms zelfs positief is.

Toch waren we vorig jaar al kritisch en dat zijn we nu nog steeds. Het optuigen van doelsturing apparaat duurt veel te lang. Klimaat, water, stikstof en natuur vragen om snelle actie: middelensturing en handhaving. We weten wat er nodig is: minder kunstmest, minder gewasbeschermingsmiddelen, minder dieren, meer landschapselementen, een hoger waterpeil, meer weidegang, meer dierenwelzijn en meer kruidenrijk grasland. Het is simpelweg tijd om aan de slag te gaan, en om boeren helder, streng en sociaal de goede richting op te sturen en daarbij te zorgen dat elke boer die mee wil, ook mee kan.

We wijzen u graag op het [7-vinkjes plan van Urgenda](#): deze organisatie helpt boeren om in 10 jaar tijd de omslag te maken naar een natuurinclusieve bedrijfsvoering. Niet volgens een lange lijst aan KPI's, maar volgens 7 heldere richtlijnen: niet ploegen, geen kunstmest, decimering pesticiden, 10% landschapselementen, meer bomen waar dat past, maximaal 1,5 koe per hectare en 3.000 uur weidegang. Tien jaar klinkt lang. Maar het duurt ook lang voordat een bodem weer gezond is, de omgeving voldoende natuurlijke plaaginsecten levert, een walnotenboom of voedselbos voldoende opbrengst geeft, voordat een veestapel is omgezet van hoogproductieve Holstein koeien naar robuuste dieren. 1.000 euro per hectare lijkt veel, maar als alle boeren in Nederland meedoen, kost dat max 1,8 miljard euro per jaar. Dat is minder en nuttiger besteed dan de 10-15 miljard die nu wordt gestoken in uitkoop van boeren. Bovendien verdient Nederland het terug, omdat de vermeden milieu- en gezondheidskosten oplopen tot véle miljarden meer.

Landbouw met vertrouwen

Wat vooral bijzonder is aan dit project, is dat het boeren weer vertrouwen en perspectief geeft. Dat vertrouwen willen de koplopers van Caring Farmers ook. Maar in plaats dat koplopers worden ondersteund, lopen zij juist tegen allerlei hindernissen aan omdat de wet- en regelgeving is gebaseerd op de intensieve landbouw. Deze regels zijn niet gestoeld op transitie maar op wantrouwen. Wij denken dat niet enkel de boeren een transitie moeten ondergaan, maar iedereen. Juist ook beleidsmakers en controlerende instanties.

Om die reden stellen wij een pilot voor om te oefenen met landbouw met vertrouwen. Een pilot waarin instanties op een andere manier naar boeren leren kijken, en we kunnen oefenen met doelsturing. We stellen voor om de biodynamische landbouw – een zeer goed gedocumenteerde en gecontroleerde groep van 150 boeren - te gebruiken als proeftuin. Deze boeren zijn koplopers in dierenwelzijn, gebruiken geen pesticiden of kunstmest, zorgen goed voor de bodem en richten 10% van hun areaal in met natuur. Ze doen alles wat we met doelsturing beogen: ze dragen zorg voor bodem, water, biodiversiteit en dier. Dat doen ze uit idealisme, niet omdat het moet. Vreemd genoeg worden deze boeren extra vaak gecontroleerd door meerdere instanties omdat ze afwijken van de intensieve landbouw die we 'gangbaar' noemen. Wij stellen voor om deze boeren – net als in het Urgenda project - 1000 euro per hectare te geven, en de controles over te laten aan hun biodynamische keurmerk. Met een 0-meting en meting na 5 jaar, bekijken we of water, bodem, dierenwelzijn en natuur verbeteren. Zo zetten we deze koplopers in hun kracht. Een oefening in deregulering, doelsturing en vertrouwen. Als dit werkt, kunnen we dit uitbreiden naar andere duurzame boeren.

Wilt u toch vol verder met doelsturing? Let dan op de volgende zaken:

- Let op dat dit niet een verdienmodel wordt voor adviesbureaus en bedrijven die dure meetinstrumenten verkopen aan boeren. Hou het simpel: minder kunstmest en krachtvoer = minder stikstof en dus beter voor het milieu; minder techniek = minder uitstoot, minder brandgevaar en minder leningen.
- Zet in op KPI's die meten per hectare en niet per liter of kilo product. Met een lagere uitstoot per hectare, daalt de uitstoot van Nederland. Een lage uitstoot per kg of liter, klinkt leuk voor grote bedrijven; maar met een hoge productie schiet Nederland er niets mee op. Bovendien staat het haaks op andere opgaven zoals bodem, natuur en dierenwelzijn.

- Kijk integraal. De agro-industrie kijkt graag naar dierwaardigheid als losse opgave. Want dan klinkt het logisch om miljarden te investeren in dierwaardige stallen. Maar kijk je naar de intensieve veehouderij met een stikstof-, klimaat-, grondgebruik-, dierziektes- én dierenwelzijnsbril, dan is er maar één logische oplossing: krimp.
- Vergeet dierenwelzijn niet: neem KPI's op voor [bedrijfsgebonden aandoeningen](#) en bij melkvee naar sterfte later in de keten.
- Niet alleen voor boeren, maar ook voor de andere schakels in de keten: de retail, de horeca, de industrie etc.
- Hou rekening met kleinschalige, biologische en anderszins afwijkende bedrijven. [45 jaar onderzoek](#) laat zien dat bio- en biodynamische boeren per hectare én per kg product een veel lagere footprint hebben op klimaat en milieu. Moeten zij dat echt nog aantonen? Meersporenbeleid is zeer gewenst.

Aan de slag!

Er zijn genoeg maatregelen te bedenken waar we direct mee aan de slag kunnen, waar de gehele maatschappij baat bij heeft. Ook zijn er genoeg manieren te bedenken om deze maatregelen aantrekkelijk te maken voor boeren. Ook zijn er maatregelen die geen geld hoeven te kosten.

- Van kunstmest naar klavers. Stikstofkunstmest is slecht voor het bodemleven en iedere kg kunstmest = 2 kg CO₂. Melkveehouders én akkerbouwers kunnen dit jaar nog hun kunstmestgebruik met 35-100% reduceren door de inzet van klavers. Behalve minder uitstoot, betekent dit gezondere bodems en meer insecten zonder extra kosten. Een klaverinzaaiverplichting op de 200.000 ha 'tijdelijk grasland' in Nederland, scheelt 0,2 Mton aan CO₂ uitstoot zonder enkele kosten. Wanneer hier een verplichting bovenop komt om altijd 10% tot bloei te laten komen, geeft dat de biodiversiteit een enorme boost.
- Meer weidegang: koeien die zelf hun eten in de wei halen, de mest daar achterlaten en de melk naar de stal brengen, zijn efficiënter dan koeien waarvan voer en mest worden getransporteerd. Voldoende onderzoek laat zien dat de extensieve melkveehouder onderaan de streep hetzelfde kan verdienen als een intensieve. Maar hulp bij omschakeling is nodig.
- Minder dieren: hoe je het ook went of keert, onze veestapel is te groot. Per direct een moratorium op nieuwe intensieve veehouderij; alle hulp (én vergunning!) voor boeren die omschakelen naar 3 Beter Leven sterren of bio/biodynamisch.
- Boeren willen geen Parkinson, zet in op snelle reductie bestrijdingsmiddelen door 1) groei biologische markt en productie, 2) een maximum hoeveelheid milieubelastingpunten per hectare 3) net als Denemarken een verbod op PFAS-pesticiden 4) spuitgegevens openbaar en meer controles en 5) boeren ondersteunen met begeleiding en risicodeling.
- Voedselbossen, landschapselementen en agroforestry: meer geld naar agrarische natuur en natuurbeheer is belangrijk.
- Prijsprikkel voor een gezond dieet. Het voorstel van de TAPPcoalitie voor een heffing op vlees en zuivel die terugstroomt naar de verduurzaming van de landbouw, kan jaarlijks honderden miljoenen opleveren en draagt tevens bij aan gezondere mensen. Dit kan ook op suiker en ultrabewerkte producten. Met 0% BTW op groente en fruit en biologische producten wordt het dieet nog gezonder en even betaalbaar. Uiteindelijk zien mensen dit terug in lagere zorgkosten.
- Zet vol in op de biobased bouw en eiwittransitie.

Niets doen is duurder.

Boeren hebben behoefte aan visie en draagkracht en we willen [allemaal](#) een gezondere samenleving. Een transitie naar een duurzaam voedselsysteem en duurzame landbouw is een slimme investering die zich terugverdient in meer welvaart, meer gezondheid en meer euro's door de vele miljarden aan vermeden milieukosten. Hoe langer we hiermee wachten, hoe moeilijker het wordt. Graag verwijzen wij naar het [scenario Landinzicht](#) en naar de [Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse](#) die de Dierenbescherming en Caring Farmers lieten uitrekenen: een transitie naar een dierwaardige veehouderij levert op termijn 2 miljard euro per jaar op en behoudt meer boeren dan het huidige beleid.

Stichting Caring Farmers, namens 400 Caring Farmers